

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **877**

B. Luiten
Samen in dienst van de
Oppерherder

UIT DE KERKEN **880**

MEDITATIEF **881**

P.J.C. Colijn
Om te huilen

WANDELEN MET GOD **882**

B. Luiten
Massamoord

ACHTERGRONDEN **884**

Johannes Frey
Mag je volgens de Bijbel
alleen gelovigen dopen? (2)

MEEGELEZEN **887**

Wegenwachgod?

SCHRIFTSTUDIE **888**

A.S. van der Lugt
Eén soort recht

INTERVIEW **890**

Gerard Markerink
Noord-Zuid wordt Zuid-Noord

KERK EN LITURGIE **893**

J. Smelik
De gezangenkritiek
herhaalt zich, (?)

KERKELIJK LEVEN / B.Luiten

SAMEN IN DIENST VAN DE OPPERHERDER

Stel je voor dat je christen bent in een tijd van vervolging. De overheid houdt de gemeente scherp in de gaten. Om het minste of geringste worden leden opgepakt. Met name de voorgangers moeten het ontgelden. uiteraard. Door die te laten verdwijnen wordt de kerk het meest verzwakt, zo denkt men,

Gedwongen?

In die tijd word je tot voorganger gekozen. Je hebt er niet om gevraagd, je werd voorgedragen. Zo kwam je op tal, en twee weken later word je benoemd tot ouderling, tot herder van de gemeente.

Hoe reageer je dan?

Ben je verrast? Lijkt het je mooi dit werk te gaan doen? Zie je daarin een 'voortreffelijke taak'?

Of heb je geheel andere gedachten, denk je aan het gevaar, voel je je gedwongen, wil je in deze omstandigheden helemaal niet zo naar voren geschoven worden?

Die tweede gedachte is goed

voorstelbaar. Wie houdt ervan zich openlijk in gevaar te begeven? De gemeente wordt bedankt. Door haar keus kom jij waarschijnlijk in de problemen. Je kunt je nu als christen niet meer camoufleren. Je wordt genoteerd als één van de leiders.

Vrije beweging!

Als je je dit allemaal kunt voorstellen, valt het op dat in de Schrift daar heel anders over wordt gesproken. Petrus schrijft in zo'n tijd. De gemeente leeft in de vuurgloed van de beproeving. Hel lijden komt over haar heen, maar laten de christenen zich dan verblijden dat ze daarin mogen delen met Christus, om

ook te delen in zijn heerlijkheid. En als je wordt geroepen tot het ambt, voel je dan niet gedwongen, maar doe het uit vrije beweging. Laat het je eigen keus zijn! Hoe wonderlijk dat ook mag klinken in onze oren, hiermee raken we aan het hart van de zaak.

Het eerste in het ambt is niet of je goed uit je woorden kunt komen of zo, of dat je veel kennis hebt. Zeker, dat is ook belangrijk. De gave om leiding te geven zal herkenbaar moeten zijn.

Maar primair noemt Petrus de vrije beweging, naar de wil van God (1 Petr.5:2).

Waarom?

Omdat het ambt is bedoeld om

iets van Christus te laten zien.

Met woorden kun je je wel eens vergissen, en je kennis kan het af laten weten. Dan ben je nog niet meteen ongeschikt om te dienen. Maar je houding, je motivatie, die zit dieper en werkt in alles door. Als je daarmee fout zit, is je dienst nauwelijks te volbrengen. De vrije beweging, niet gedwongen maar je eigen keus, uit liefde, zelfs in tijden van moeite en gevaar, waarom is die zo wezenlijk in de dienst van de Heer?

Omdat Jezus zo zelf naar de aarde kwam, in alle vrijheid, niet gedwongen, maar gedreven door oneindige liefde. Zo kwam Hij in de situatie van gevaar en vervolging, het zou Hem zijn leven kosten. Maar Hij kwam! Hij wilde bij ons zijn, in onze ellende. Veel waardering kreeg Hij niet, Hij werd veracht en bespuugd, maar Hij hield vol. Alzo lief had Hij deze wereld...

Als je nu dan in zijn dienst wilt staan, namens Hem iets wilt doen, dan zal iets van die houding merkbaar moeten zijn. Dat is onmisbaar. Als deze vrijwilligheid ontbreekt, doe je het niet in zijn naam.

Gelovige bezieling

Waarom dit verhaal? Omdat we aan het begin staan van een nieuw seizoen. En omdat het ambt en de zaken aangaande de ambtsdrager op allerlei manier in bespreking zijn. De predikant is volop in beeld, de ouderling en diaken waren dat al langer.

Gevraagd wordt of methodes en structuren wel van deze tijd zijn. En hoe je omgaat met het al dan niet functioneren van een dienaar. Dat kan allemaal heel goed en nodig zijn, en ga daar dan vooral mee door.

Maar temidden van dit alles is er ook zoveel, wat je niet kunt regelen. En juist daarin zijn ook zulke wezenlijke elementen gelegen.

De voorgangers in de tijd van de

Reformatie, de rondreizende predikanten, wat bezielde hen? Vanuit streken waar ze redelijk veilig waren zochten ze toch steeds weer de gemeenten op in het vuur van de vervolging. Ze wisten het risico, maar ze gingen, en ze bemoedigden de christenen met woorden van eeuwig leven. Daar kozen ze voor. Menigeen heeft dat met zijn bloed bezegeld. Wat dreef hen? De liefde van Christus.

Paulus spoort Timotheüs aan, dat hij zijn dienst als evangelist ten volle zal verrichten. 'Gelegen of ongelegen', voegt hij eraan toe. Die woorden zijn soms opgevat als een vrijbrief, om allerlei nietsvermoedende mensen te pas en te onpas met het evangelie te overvallen. Maar dat zal stellig niet bedoeld zijn. Het gaat over Timotheüs zelf, dat hij klaar zal staan, van harte en met liefde, als op hem een beroep wordt gedaan. Of hem dat nu gelegen komt of niet (2 Tim.4:2). Daarin ligt geen verbod om je werkweek fatsoenlijk te ordenen. Maar het geeft wel aan waar God verwacht dat je hart zit. Je hart voor de mensen en hun behoud.

Op allerlei manier wordt zo het beeld van de Opperherder zichtbaar, die alles gaf.

En dat is niet tot ambt dragers beperkt, heel de gemeente zal laten zien wie Hij is. Petrus schrijft aan de christenen in diezelfde vuurgloed van vervolging en ontbering: 'Weest gastvrij jegens elkaar, zonder morren' (1 Petr.4:9). Daarmee is dus niet een gemakkelijke gastvrijheid bedoeld, een koffievizite in een tijd van welvaart, of zo. Nee, denk liever aan een opgejaagd, dakloos gezin dat hongerig voor je deur staat, terwijl je zelf ook bijna niets hebt. Dan ligt het voor de hand te 'morren', in de trant van 'wat kom je hier doen, ik lijd zelf ook honger'. Dat zijn moeilijke momenten, uiteraard, maar tegelijk zo heel geschikt om

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER,
DRS. A.L. TH. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSMAN, DRS. P. HOUTMAN,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES,
J. WESTERT.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS E. BRINK,
J.M. DE JONG,
DRS C. HOKSBERGEN,
DRS A.S. VAN DER LUGT,
DR J. SMELIK, DRS H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almelo,
tel. 0546-870843. E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle stukken incl. persberichten en overige redactionele meldingen bestemd voor de Redactie aan:

De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.
(reformatie@wxs.nl)

UITGEVER:

Print Media bv, Bedum. Technische Realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum.

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636. Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENT:

€ 47,- per jaar. Studenten € 35,- per jaar (binnenland), € 92,50,- per jaar (buitenland).
Opzegging dient 1 maand voor het verstrijken van het lopende kalenderjaar te geschieden.

Losse nummers € 1,20 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES:

Prijs: € 0,45 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

het heeld te tonen van Hem, die voor ons arm werd terwijl Hij rijk was, en **die** naakt aan het kruis hing om ons te kleden.

Doorleefd

Dat doet niemand uit zichzelf. Uiteraard niet. Maar dan komt ook in beeld, waar dit allemaal vandaan komt. De ambtsdrager wordt 'huisverzorger' genoemd, ook wel 'sleutelbewaarder' in het huis van God.

Sleutels waarvan? Van het Koninkrijk der hemelen! Niet alleen om toegang te verschaffen, maar net zo **goed** ook om de **rijkdommen** daaruit te voorschijn te halen en te bedienen. Bij huisverzorger/sleutelbewaarder moeten we denken aan iemand als Jozef in dienst van Potifar. Hij genoot het volledige vertrouwen en had toegang tot alle rijkdommen en voorraden van het landgoed. Met de bedoeling ieder op tijd zijn en haar deel te geven.

Kortom, in de kerk wordt ontvangen van God. De vader van de verloren zoon zei op een gegeven moment: 'kind, al het mijne is het uwe'. In de kerk **mag** dat cindeloos worden toegepast: *alles wat in Christus is, word je uit genade geschonken*. Dan praten we over vergeving van zonden, maar dat niet alleen. De Zoon wil *zijn leven* met je delen. Hij wil delen wie **Hij is**. Zijn Geest komt over je, zijn gezindheid wordt je eigen gemaakt, je gaat denken en willen als Hij. Om een **lang** verhaal **kort** te maken: in je dienstbetoon **zul** je iets van Christus moeten vertonen. Maar dat heeft niemand uit zichzelf. *Je kunt dit pas geven, als je het eerst zelf ontvangt*. Daarin schuilt het diepste wezen van het ambt, dat nooit kan worden gecompenseerd door gesprekstechniek of door welke deskundigheid ook. Het in dienst staan van de Opperherder is allereerst

een zaak tussen Hem en jou, door de werking van zijn Geest. Dat door je heengaat wie Hij voor je is. Dat je Hem in waar geloof ontvangt. En dat je Hem in alles vertrouwt. Dat Hij je mag leiden waar Hij wil, ook al is het langs een weg van tegenwerking, vervolging en nog erger. Als je Hem zo volledig als je Herder aanvaardt (al is het nog met een onvolkomen geloof), kun je laten horen en zien wie Hij als herder is, voor jou en **ook voor** anderen. 'Doorleefd' wordt **dat** genoemd. Dat mensen ervaren dat je niet drijft op eigen kunnen en weten, maar dat je spreekt en optreedt als iemand die **zelf** ook geleid en gedragen wordt. Dat is nergens door te vervangen, het **zou** meteen worden gemerkt. Aan de andere kant, al ben je niet zo handig en ook niet zo flitsend, als je de volheid van het leven uit Christus laat zien, maak je contact. Dan zullen mensen niet gauw over je klagen. Dan **zal** ieder voelen: dit is het, hierin is allen

Gemeentebreed

Praat ik nu toch over het anibi alleen? Zeker niet! Dit geldt gemeentebreed. Petrus schrijft net zo gemakkelijk, dat alle gemeenteleden 'huisverzorgers' zijn (1 Petr. 4:10-11). 'Rentmeesters' staat er **in** de vertaling, maar dat is slechts een andere vertaling van hetzelfde woord in de grondtaal. Huisverzorgers in dienst van God. *allemaal*, ieder met **en** vanuit de ontvangen gaven. En **voor** ieder geldt: je kunt pas geven, als je eerst zelf hebt ontvangen.

'Spreekt iemand, laten het woorden zijn als van God'; dat **kan** pas als je zelf eerst goed geluisterd hebt, en de inhoud overwogen, als je de waarde **van** het Woord hebt leren kennen. 'Dient iemand, laat het zijn als uit kracht door God verleend';

dat lukt je niet, tenzij je je bewust bent hoe Jezus jou dient met heel zijn leven. **Wat** je in Hem zo ontvangt, kun je dan doorgeven. Alleen zo kan het, uit die bron, anders niet.

Instructies voor ambtsdragers? Welnee, voor alle gemeenteleden, man en vrouw, oud en jong. Anders kunnen nog zulke waredingen worden gezegd, en onk wel gelovig bedoeld, maar de warmte is er uit, God klinkt er niet in door. Paulus vergelijkt je dan met 'schallend koper' en een 'rinkelende cimbaal' (1 Kor. 13:1 j; het klinkt niet als muziek, maar als herrie, die pijn doet aan je oren).

De *houding* wordt dan ook anders, niet gevend (in de Naam **van Jezus**) maar eisend, gericht op jezelf en je eigen gelijk (absoluut niet naar het beeld van Jezus).

Bedoeld voor eeuwig

Maar als we ons hierop toeleggen, dan gebeurt er ook wat in de gemeente! Iets dat de waan van de dag overstijgt.

We leven in een situatie, dat van alles ter discussie wordt gesteld en in beweging is. Tal van effecten geeft dat, enerzijds openheid en ruimte, anderzijds ook zorg en vervreemding. Maar niemand kan het keren. Er is kritiek op zowat alle aspecten van het kerkelijk leven, wat vroeger houvast gaf blijkt vandaag ook heel anders te kunnen. Enzovoorts. Is dat om moedeloos te worden? Helemaal niet. *Des te duidelijker blijkt wat uit God is*. Dat geeft diepgang en houvast, dat is blijvend in alle tijden. Ja, dat is bedoeld voor eeuwig.

De Prediker zegt het zo treffend: er is een tijd voor dit en voor dat, voor opbouwen en afbreken, voor verzamelen en weggooien. Zo gaat dat in deze tijdelijke tijd, alles gaai voorbij en wordt steeds weer herhaald, nu eens zo dan

weer anders. Niemand houdt dat tegen. Maar temidden van alles wat voorbijgaat doet God dingen voor eeuwig (Pred.3:14). *Waar doet Hij ze?* Om te beginnen *in de harten van mensen*. Daartoe vergadert Hij een gemeente, haalt hij ons naar Zich toe, om ons te veranderen naar zijn beeld.

Daarom als *uitgangspunt*: samen in dienst van de Opperherder. Misschien is het waardevol hierover *een* (start)avond te praten met elkaar. Niet alleen ever *wat* we gaan doen, maar vooral *hoe*. Samen als verzorgers in Gods huis; van Hem alles ontvangen, om uit Hem te leven en zo voor elkaar een herder te zijn. Als we ons daarop toelleggen, kan het niet anders of we herkennen dat in elkaar. En we *willen* dat herkennen, we willen het ontdekken op huisbezoek, bij de bijbelstudie en in onderlinge gesprekken. Het is de band voor eeuwig.

Dit is niet alleen voor het ambt. Dit is wezenlijk om kerk te zijn. Samen in de naam van Jezus.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

uit de kerken

Kampen – De rector van de Theologische Universiteit maakt na overleg met het college van curatoren bekend dat de heer ds. P.H.R. van Houwelingen, benoemd tot hoogleraar in de nieuwtestamentische vakken, zijn ambt – zo God wil – openlijk zal aanvaarden op maandag 2 september 2002 met het uitspreken van een rede getiteld 'Vlucht naar voren' Het vertrek van de christenen uit Jeruzalem naar Pella. De samenkomst wordt gehouden in de Bazuinkerker, Cello 1 te Kampen en begint om 15.00 uur. Na afloop is er gelegenheid tot feliciteren.

Kampen – Nieuw adres dr. P.H.R. van Houwelingen: Citer 12,8265 RA Kampen, tel. 038-3324618, e-mail: phrvanhouwelingen@tukampen.nl.

Drachten-Oost – Adreswijziging ds. Tj.Boersma, emeritus-predikant van de kerk te Drachten-Oost: Nieuw adres: Vossestaart 114,8281 LV Genemuiden; telefoon ongewijzigd: (038) 46 61 678

Breda – Wijziging postadres: Terheijdenstraat 9, 4811 AW Breda. Het e-mail adres van de scrba is/blijft bijlcj_m@wanadoo.nl.

Rozenburg – Beroepen: R.J. Blok. wonende te Vlaarding

Zaandam – Wijziging adres preekvoorzicning: A. Holwerda-Vermeer, Cacaomolen 8,1541 RM Koog aan de Zaan, tel. 075-6354758, e-mail: ankeelco@het-net.nl

Persbericht Bereidheidscongres 2002

Laat je voor het komende seizoen inspireren. Wij hebben al vele honderden aanmeldingen. Waarom zij naar Bereidheidscongres 2002 komen? Lees maar:

- Om te kijken hoe ik me voor God kan ontplooiën, Dirk, 18, student bouwkunde
- Ik verwacht nieuwe impuls, ouderling Kees, Nijverdal, 64, automatisering
- Werken aan een levende gemeente, Bart, Haarlem, 23, logistiek manager
- Samen nadenken over taak/mogelijkheden binnen de kerk Arjan & Corine, 30, dierenarts
- Ik ben arbeidsongeschikt, maar ik kan misschien iets doen in de kerk, Anneke, 28, psycholoog
- Vorige keer een positieve geloofskick gekregen, Marije, 27, moeder
- Ik wil meer dan alleen de kerkdiensten bezoeken, Gerben, 25, monteur
- Ik sta te borrelen om een bijdrage te leveren aan de gemeente, Lizet, 20 student SPH/drama
- Om meer openingen te ontdekken voor het bruikbaar zijn voor God, Nandie, 28, groepsleidster
- Ik wil mij nog meer ontplooiën en beschikbaar stellen, Janin, 29, student

Nu jij nog. Maak vrijdagavond 13 sept. en zaterdag 14 sept. vrij. Kom dan naar conferentiecentrum De Bron in Dalfsen. Thema: "Hier ben ik... om U te dienen Heer". Als je na dat weekeinde weer thuis bent zit je vol met inspiratie, concrete ideeën en bereidverklaring aan God. Meld je aan via www.GemeenteNproject.nl. Wil je informatie of folders? Bel Gerard Markerink 043-36 30 120 of g.markerink@filternet.nl

"En Ik weende zeer, omdat niemand waardig was gebleken de boekrol te openen of die in te zien."

(Openbaring 5:4)

Journal

Bijna elke dag kijken we met z'n tweeën naar het journal. Wat is er allemaal weer gebeurd? Gek is dat. Ik vind het leuk om journal te kijken. Toch vind ik het journal vaak om te huilen. Want wat krijg je te zien? Vaak een hoop ellende. Opnieuw een vliegtuig neergestort. Weer een bus vakantiegangers verongelukt. Spanningen tussen twee landen. Tussen India en Pakistan. Tussen Spanje en Marokko. om een Petersilie-eiland nota bene. En weer een zelfmoord-aanslag van Palestijnen, gevolgd door weer een vergeldingsactie van het Israëliëse leger.

Huil jij wel eens bij het journal? Ik pink wel eens een traantje weg. Vooral op de momenten dat ik het verdriet **van anderen** bij mezelf toelaat. Huilende ouders bij het verongelukte Russische vliegtuig boven Zuid-Duitsland. Moeders met foto's van hun verdwenen kinderen in Bosnië. Wat kunnen die hartverscheurend huilen... Maar meestal kijk ik er onbewogen naar. Het hoort erbij. "Nieuws" is vaak een nieuw Jasje om oude menselijke problemen. Haat, honger, tegenstellingen, eigenbelang. Dat gaat zelfs op voor 11 september. Wereldnieuws. maar niks nieuws.

Spanning

Johannes huilde tranen met tuilen. Een sterke engel had met luide stem geroepen: "wie is waardig de boekrol te openen en haar zegels te verbreken?" Toen was het stil geworden. Doodstil. Een hartverscheurende stilte. Niemand in de hemel. Niemand op de aarde. Niemand onder de aarde kon de boekrol openen. Je voelt de spanning stijgen.

Johannes huilde tranen met tuilen. Begrijp je waarom? Hij was uitgenodigd in de hemel om te zien "wat na dezen geschieden zou". Maar als de boekrol - symbool van Gods bevrijdende maatregelen - dicht blijft, wordt de toekomst een zwart gat. Zie je het voor je? Dan kan de duivel onbepaald z'n gang gaan. Dan zal er niets terecht komen van de jongste dag. Dan blijven de journaals eeuwig zo doorgaan.

Feest

Feest in de hemel!! Godzijdank heeft het Lam de boekrol aangenomen. Het komt allemaal goed. Het wordt feest in de hemel. Een almaar groeiend koor zingt de lof op het Lam. "Gij zijt waardig de boekrol te nemen en haar zegels te openen; want Gij zijt geslacht en Gij hebt hen voor God gekocht met uw bloed." En wie gelooft sluit zich bij dat hartverwarmende loflied aan. Halleluja! Heilig, heilig, heilig.

U denkt waarschijnlijk dat u wel hoe deze meditatie afloopt. Ik zal nu iets schrijven in de trant

van: "Er is nu nog veel verdriet op aarde. Veel verdriet misschien in uw eigen leven. Maar alles komt in een ander licht te staan. Want het Lam heeft de boekrol aangenomen!"

Bewogen

Ik wilde eigenlijk anders afsluiten. Met een vraag: Lopen we niet te vaak met ons hoofd in de wolken? Maakt het geloof ons niet wat hooghartig? Kunnen we nog huilen? En dan bedoel ik niet om ons eigen verdriet, of om het leed van familie of vrienden. Maar: kunnen we echt bewogen zijn met deze wereld? Johannes moest zich indenken hoe het is: een wereld zonder Christus. Afgrijselijk. Voor veel mensen is dat de angstaanjagende realiteit.

Lachen

Het journal eindigt vaak met een leuk bericht. Iets grappigs. Iets vrolijks. Om even te kunnen ontspannen. Ze moeten wel, die dames en heren van het journal. Want je moet natuurlijk niet steevast in mineur afsluiten. Maar het verzacht de pijn niet werkelijk. Voor wie niet gelooft valt er niks te lachen...

ds. P.J.C. Colijn is predikant van de Gereformeerde Kerk te Winschoten

Volkerenmoord blijft niet meer ongestraft. Althans, zo is de bedoeling van de nieuwste juridische maatregelen, waarin de wereld zich probeert te verenigen. ZE worden breed gedragen door de publieke opinie, die jarenlang gevormd werd door het horen en zien van gruwelijke taferelen. Die wandaden moeten nu eindelijk eens afgelopen zijn, verzucht menigeen.

Verlegenheid

Maar juist dan kun je als christen in verlegenheid worden gebracht. Mensen die zelf niet zoveel geloven, maar toch wel iets van de bijbel afweten, kunnen je fijntjes vragen hoe dat vroeger allemaal ging bij het volk van God. Moesten niet hele volken worden uitgeroeid? Zijn bij de val van Jericho niet alle inwoners gedood? Het staat er keer op keer ronduit: mannen en vrouwen, oude mensen en (kleine) kinderen, ze werden allemaal gedood met het zwaard. Kun je je daarbij iets voorstellen, bij de taferelen die dat gegeven moet hebben? Is zo de God waarin wij geloven? Geeft Hij dit soort opdrachten? Is Hij wreed?

Lezen met onderscheid

De koningen van Israël konden er wat van. Alhoewel zij niet altijd handelden in de lijn van God. De manier waarop bijvoorbeeld Joram strijd voerde tegen Moab bracht grote toorn over Israël (2 Kon.3). Ook zijn er wel wrede daden in de bijbel gelezen waas ze niet

waren. Zo staat er geschreven, dat David de bevolking van de ingenomen stad Rabba naar buiten liet brengen 'en hij legde ze onder zagen, ijzeren pinnen en ijzeren bijlen' (2 Sam.12:31). Dat wekt de indruk van een wrede marteling. Ten onrechte evenwel, liet is gewoon te letterlijk vertaald. De bedoeling is, dat David hen tot arbeid verplichtte, hij legde hen het gereedschap op de schouder. Zo legde hij de bevolking 'eronder'.

In de vertaling Groot Nieuws staat het gelukkig wat minder bloederig: David zette hen 'aan het werk met steenzagen, houwelen en bijlen'.

Zo zijn dus niet alle situaties even erg als ze lijken. En er is ook niet altijd gehandeld in opdracht van God. Dat moet ons voorzichtig maken bij het lezen van die geschiedenissen.

Oordeel

Wat dan voornamelijk overblijft is het optreden van Israël tegen de bewoners van Kanaän. En inderdaad, daartoe had men uitdrukkelijke bevelen. God had zelf de opdracht gegeven, van die volken niemand in leven te laten. Het is volkomen te begrijpen, als iemand bij het lezen van die geschiedenissen blijft steken in een aantal vragen. Je moet je maar eens voorstellen, hoe dat geweest zal zijn. Man en vrouw, oud en jong, iedereen werd gedood...

Daar kom je nooit uit als je dit benaderd vanuit de optiek van mensen alleen. Dan is het volkerenmoord, en niets anders. Dan

wordt de bijbel een onmenselijk boek.

Het punt is evenwel, dat God hierin handelt. Sodom en Gomorra heeft Hij eigenhandig omgekeerd (ook met mannen en vrouwen, ouden en jongen). Bij Jericho gebruikt Hij de dienst van mensen, maar het is *en blijft een goddelijk oordeel*.

Jazeker, een oordeel, en dus geen moord. Wanneer na een eerlijk gerechtelijk onderzoek als oordeel de doodstraf wordt uitgesproken, noemen wij dat geen moord.

En dat het om zo'n oordeel gaat, en bovendien om een zuiver oordeel, werd al verteld aan Abraham. Toen de HERE met hem zijn verbond sloot, en hem Kanaän hield, zei Hij erbij dat Abrahams kinderen nog 400 jaar zouden moeten wachten. 'Want', zo zei Hij, 'eerder is de maal van de ongerechtigheid van de Amorieten niet vol' (Gen.15:16).

Nu kunnen wij dat niet narekenen, maar dat is onze positie ook niet. Waarom 400 jaar, en niet wat meer of minder? Geen idee. Maar het duidelijke punt is: de HERE straft bij een maat die vol is. Het is zijn vergelding, op een moment dat terecht is. Daarom moesten de Israëlieten al die tijd wachten, zelfs in Egypte, in de ellende. Het leek alsof hun geroep niet werd gehoord. Daar is meer over te zeggen, maar ook dit: eerder waren de Amorieten niet toe aan hun terecht straf. God handelt naar recht, ook ten opzichte van zijn vijanden.

Beeld vooraf

Dan nog kan de vraag worden gesteld: moet het zo? Is dit onze God, die hierin handelt? Is dit niet om te huiveren?

Ja, zeker.

Dit zet aan het denken.

Maar bedenk dan vooral ook dit, dat Gods rochl niet te buigen is. Hij is de bron van leven, de enige. Hij geeft mild en overvloedig.

Maar buiten Hem is er geen enkele andere manier van bestaan.

Is daar iets tegen in te brengen? En geldt dat niet voor iedereen, voor mannen en vrouwen, voor ouden en jongen? Niemand heeft iets te zoeken of te verwachten buiten God. Op zijn wereld kun je niet bestaan zonder Hem. Er komt een dag, dat God dat oordeel aan heel de wereld zal voltrekken. Als haar maat vol is. Nu laat Hij het zien, *bij wijze van voorbeeld*, in Sodom en Gomorra, in Jericho, en eigenlijk had heel Kanaän met de ban geslagen moeten worden. Tot een getuigenis voor alle landen en volken, een 'beeld vooraf' voor alle tijden.

Johannes hoort zeggen tegen de mensen die de aarde bezet houden: 'Vreest God en geeft hem eer, want het uur van zijn oordeel is gekomen, en aanbidt Hem die de hemel en de aarde en de zee en de waterbronnen gemaakt heeft' (Openb. 14:7). Dat is het precies, op Gods aarde is maar één manier van leven. Dat wordt *gezegd* in de profetie en dat wordt *getoond* in het (nog beperkte) oordeel.

Wreed?

Maar hoe rechtvaardig het dan ook mag zijn, is het niet wreed om mensen zo te laten afslachten? Wat een tafereel moet dat zijn geweest, mannen met zwaarden die niemand ontzien. Hoe kijkt God daarnaar?

Ja, maar al te vlug wordt de con-

clusie getrokken dat Hij hierin een zekere voldoening vindt. Mensen verschaffen zichzelf op die manier een reden om niet in Hem te geloven.

Toch wordt dan juist over het hoofd gezien, wat bij de HERE voorop staat. Voordat het noodzakelijke oordeel losbreekt, **wil Hij behouden**. Zoveel mogelijk mensen wil Hij sparen. **En dat kan maar op één manier!** Namelijk, dat de Zoon van God op aarde komt, en zelf dat oordeel zal ondergaan.

Zo is onze God: zijn oordeel is onafwendbaar, maar liever nog biedt zijn eigen Zoon zich daarvoor aan, dan dat mensen daarin verloren gaan.

Zo kijkt onze God naar de mensen die het oordeel over zich afroepen: kan Ik je nog redden? Nog is de maat niet vol, de HERE geeft nog lijd, 'omdat Hij niet wil dat sommigen verloren gaan, maar dat allen lot bekering komen' (2 Petr. 3:9).

Het zwaard hanteren

Het is opvallend, dat de HERE zijn oordeel mede heeft laten uitvoeren door het zwaard van mensen.

Dat zal niet eenvoudig zijn geweest.

Vooraf ook niet, wanneer men eerlijk beseft: 'wij verdienen dit oordeel eigenlijk ook'. Wanneer de straf zo dichtbij komt, ja, wanneer de Here je in de uitvoering ervan betreft, wordt levensgroot duidelijk dat je zelf enkel leeft door genade. Door ~~het~~ bloed van de verzoening, dat over je gesprendeld is.

Nu laat de bijbel zich verder niet uit over de persoonlijke ervaringen van de joodse krijgers, bij het hanteren van het zwaard. Daarover krijgen we geen informatie. Maar is het nodig? Je hoeft maar één keer zelf het zwaard te hanteren, en je weet hoe dat voelt. Tegenwoordig is het zwaard dat

God ons in de hand legt (of liever: in de mond) geestelijk. Maar liet gaat nog steeds over hetzelfde oordeel. *Het oordeel dat voor ons gedragen is door de Zoon van God*. Het oordeel dat buiten Hem niemand in leven zal laten, geen man of vrouw, geen grijsaard of kind. Als je dit beseft, kun je er dan nver zwijgen? Kun je dan met mensen in je omgeving praten en blijven praten over koetjes en kalfjes, alsof er niets aan de hand is? Ga je niet vertellen door Wie je leeft? En dat buiten Jezus enkel de dood is?

Dat is nog steeds niet eenvoudig. Het Woord van God is als een zwaard, dat dwars door iemands hart gaat. Met alle gevolgen van dien. Dat past niet in deze tijd van ver doorgevoerde privacy. De afscherming van ieders privéleven is hoog als de muren van Jericho. Toch kan God het geven, dat die muren zomaar vallen...

Uw wil geschiede

Reeds klinken de bazuinen van het naderende einde. We horen van oorlogen en rampen, haat en onrecht. Nog wordt de laatste bazuin niet geblazen. God geeft een lange eindfase, **het is zijn hartelijke wil velen te behouden**. Let wel: **dat is zijn hartelijke wil**. Niet een moord, en zeker geen massamoord. Maar een massale redding, van ontelbaar veel mensen.

Laat die wil geschieden. Bidt daarom, en stel je leven beschikbaar daarvoor. Want de wil van God geschiedt nog steeds (mede) door de dienst van mensen.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

MAG JE VOLGENS DE BIJBEL ALLEEN GELOVIGEN DOPEN?(2)

Johannes Frey

achtergronden

Vraag je om verwatering van de kerk als je baby's doopt? Verwijder je je daarmee van het Nieuwe Testament? In het eerste artikel leerden we van de kerkgeschiedenis dat het zo eenvoudig niet ligt. Maar de bijbel zelf moet de doorslag geven. Met het oog daarop behandel ik in dit tweede artikel deze vragen:

III Pleiten de nieuwtestamentische gegevens ondubbelzinnig voor geloofsbelijdenis vóór de doop?

IV Is de 'geloofsdoopt' werkelijk een duidelijker teken bij de boodschap van de doop dan de kinderdoop?

III Pleiten de gegevens uit het Nieuwe Testament ondubbelzinnig voor geloofsbelijdenis vóór de doop?

We beginnen met de woorden van de Here Jezus Christus.

**Het zendingsbevel
(Matt.28:19-20)**

We lezen hier letterlijk: 'Heengaand maakt tot discipelen alle volken, hen dopend in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest en hen lerend zich te houden aan alles, wat Ik ook u bevolen heb.' De opdracht is te vinden in de hoofdzin: 'maakt tot discipelen alle volken'. De drie tegenwoordige deelwoorden leggen uit hoe dit moet gebeuren: 'heengaand', 'dopend' en 'lerend'. Als men aan deze woorden een volgorde ontleent wil, dan moet het

dopen vóór het onderwijzen plaatsvinden. Maar de volgorde van de woorden bevat geen voorschrift om in een bepaalde volgorde te handelen. Taalkundig staan 'dopend' en 'lerend' naast elkaar. Dat wil zeggen, dat je noch zonder doop noch zonder onderricht in het gebod van Jezus, christen kunt worden. Ze horen allebei bij het christenworden, doopen onderricht zijn twee kanten van één medaille.

**De doopbelofte
(Marc.16:16)**

Mier staat het geloof vóór de doop: 'Wie tot geloof komt en zich laat dopen zal behouden worden.' Maar opnieuw geeft de tekst geen voorschrift over een bepaalde volgorde. Het gaat over twee kanten van dezelfde zaak, dat is alles. Om gered te kunnen worden zijn geloof en doop noodzakelijk. Zonder geloof heeft dopen geen zin: 'maar wie

niet gelooft zal veroordeeld worden.' Kennelijk kun je je een doop zonder geloof voorstellen, maar de mogelijkheid van geloof zonder doop komt bij niemand op. Over de principiële voorrang van het geloof boven de doophandeling kan dus geen twijfel bestaan. Maar van een bepaalde volgorde is in de instellingswoorden nergens sprake.

Wedergeboorte (Joh. 3:5)

Als we hier een volgorde zouden willen vinden, dan zouden we weer de doop voorop moeten zetten: 'als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, kan hij het koninkrijk van God niet binnengaan.' Het water staat voorop, daarna volgt de Geest. Maar ook hier zou men de tekst geweld aandoen, als men er een volgorde in wilde lezen.

Met evangelie voor de kinderen (Luc.18:15-17)

Hier is hooguit impliciet sprake van de doop: 'laat de kinderen tot Mij komen en verhindert ze niet; want voor zodanigen is het Koninkrijk Gods' (vs. 16). In vers 15 staat letterlijk: 'zij brachten ook hun pasgeborenen bij Hem.' Van deze zeer kleine kinderen zegt Jezus: 'voor zodanigen is het Koninkrijk Gods.' Hierbij worden dan twee kanten gemaakt. Ten eerste staat hier 'zodanigen' en niet 'dezen'. Dat zou dan moeten betekenen dat de enige houding die je tegenover God past te vergelijken is met de houding van een kind tegenover zijn vader,

zoals vers 17 uitdrukkelijk zegt. Dat ook een kind zelf het Rijk van God kan binnengaan, zou er niet staan. Toch gaat de uitspraak 'wie het Koninkrijk Gods niet ontvangt als een kind' er zonneklaar van uit dat 'zodanige' kinderen **het** Rijk Gods kunnen ontvangen. En zou juist een kind zich niet als kind gedragen? De pasgeborenen die bij Jezus worden gebracht zijn zelf ook 'zodanigen', niet alleen de volwassenen die qua houding tegenover God op hen lijken. Als echter een kind het Koninkrijk van God kan ontvangen, dan mogen we hem of haar de doop, waarin dit juist wordt beloofd, niet weigeren.

Wil dit nu ook zeggen, dat alle kinderen zonder onderscheid gedoopt moeten worden? Nee, want dan zouden we de doop losmaken van het geloof. Het behoud van de kleine kinderen die zelf nog niet bewust kunnen geloven, is verbonden met het geloof van de ouders waarin ze worden grootgebracht.

En dat brengt ons bij een woord **van** de apostel Paulus.

Heilige kinderen (1Kor.7:14)

De apostel Paulus gaat ervan uit, dat de kinderen van een gelovige 'heilig' zijn, ook als de andere ouder ongelovig is. En 'heilig' noemt de apostel altijd de mensen die door Christus met God verbonden zijn. Zie maar de aanhef van de brieven: 'Paulus ... aan de heiligen in ...'. Zijn ze heilig, christenen dus, dan mag niemand ze van de doop uitsluiten.

Als we nu de stand opmaken, zien we dit. De teksten die de doop ter sprake brengen, laten dus steeds zien dat geloof en doop, resp. doop en geloofsonderricht bij elkaar horen. De woorden komen in verschillende

volgorde voor, maar bij nader toezien blijkt dat er niet een bepaalde volgorde wordt voorgeschreven. Wel is er duidelijk sprake van een onlosmakelijke samenhang tussen doop en geloof. Een paar teksten maken echter duidelijk dat er al een relatie met God kan bestaan vóórdat het tot een bewuste geloofsbelijdenis gekomen is.

Nu slaan er echter twee perikopen in het Nieuwe Testament, die zich duidelijk lijken uit te spreken over een bepaalde volgorde.

De kamerling uit Ethiopië (Hand.8:35-38)

Dit stuk wordt vaak gebruikt om aan te tonen, dat geloof voorwaarde is voor de doop. Als de kamerling namelijk aan Filippus vraagt: 'Zie, daar is water; wat is ertegen dat ik gedoopt word?' (vs. 36), dan antwoordt Filippus: 'Indien **gij** van ganser harte gelooft, is het geoorloofd' (vs. 37).

Nu bestrijdt niemand dat een volwassene niet zonder geloofsbelijdenis gedoopt mag worden. Wel kunnen er allerlei motieven zijn voor om tot geloofsbelijdenis te komen, en vast en zeker zal ook een groot deel van hen die als volwassenen gedoopt zijn pas na de doop tot het ware geloof zijn doorgedrongen. Toch lijkt vers 37 aan te geven dat geloof voorwaarde is voor de doop (in de nieuwste bijbeluitgaven trouwens nog slechts als voetnoot of tussen haken, omdat dit vers tekstkritisch omstreden is).

Niettemin is deze passage van belang voor het begrijpen van de doop. Het verlangen naar de doop van de kamerling volgt op de prediking van het evangelie van Jezus (vs. 35). Dat moet betekenen dat de doop integraal onderdeel uitmaakte van Filip-

pus' boodschap over Jezus. De doop is dus niet iets wat *bij hef evangelie* komt, een aanhangsel, nee zij is een bestanddeel van het evangelie *zelf*. Zoals het heil van de hele wereld met Jezus' dood aan het kruis binnen bereik kwam, zo markeert de doop het moment dat het heil van Jezus Christus vaste voet krijgt in de levensgeschiedenis van de individuele mens.

Begraven en opgewekt (Kol.2:12)

Als er één tekst is die een volgorde doet vermoeden, is het wel deze: 'Met Christus zijt gij begraven in de doop; in Hem zijt gij ook mede opgewekt door het geloof aan de werking Gods'. De opwekking komt noodzakelijkerwijs na de begrafenis. Deze volgorde kan men niet omdraaien. Leven in geloof aan Christus is pas mogelijk, nadat God je in de dood van Christus heeft inbegrepen, diens dood voor de jouwe heeft laten gelden en je zo van jezelf heeft losgemaakt. Dit handelen van God *met* de mens, zoals dat in de doop tot uitdrukking komt (dus niet alleen het handelen **van** God **voor** de mens in dood en opstanding van Jezus), moet aan het antwoord van de mens, aan het geloof voorafgaan.

Daarmee zijn wij bij de vierde vraag uitgekomen:

IV Is de 'geloofsdoop' inderdaad een duidelijker teken bij de boodschap van de doop dan de kinderdoop?

Het duidelijk verkeerde gebruik van de kinderdoop in de volkerkeren van vandaag kan ons er toe verleiden deze vraag zonder omwegen instemmend te beantwoorden. Maar dat antwoord zou ingegeven zijn door

het verkeerde gebruik. Laten we **hij** de doop zelf beginnen: de christelijke doop is het teken bij Gods werk aan de mens, niet bij een werk van de mens zelf. Dat blijkt al hieruit dat je de christelijke doop slechts ontvangen kan, terwijl alle andere vormen van doop door *de mens zelf* werden voltrokken.

Reiniging

Met een 'zelfdoop' reinigde men zichzelf – met de christelijke doop *wordt* men gereinigd. Want het geloof in Christus houdt de erkenning in, dat wij onszelf niet van onze zonden kunnen reinigen, maar dat alleen God dit kan. En wel doordat Hij omwille van Christus de zonden vergeeft en door de Heilige Geest het leven verandert.

Oordeel

De doop is leken van het oordeel over de zonden. **De** dopeling moet sterven om zijn zonden. Hij wordt in het doopwater begraven (vgl. Kol.2:12). Dit is een vonnis van God – Hij alleen is de rechter. En Hij voert dit vonnis **uit**. Dat het vonnis slechts symbolisch in het water en niet werkelijk in de hel voltrokken wordt, komt omdat het in werkelijkheid al voltrokken is: aan het kruis op Golgota, waar Christus in onze plaats de straf gedragen heeft. In de doop aanvaardt God het offer van Jezus als verzoening voor de zonden van deze bepaalde mens, de dopeling. Dat is een besluit en een daad van God. Dit komt eveneens tot uiting in het feit dat je niet jezelf doopt, maar dat je gedoopt wordt.

Machtswisseling

De doop is teken van een machtswisseling. Dat wil niet zeggen dat iemand christen

wordt door in vrijheid te beslissen de ene heer af te **zweren** – Satan – en zich als onderdaan te melden **bij** de andere heer – Christus. Het is eerder zo dat Christus een in de slavernij van zonde, dood en duivel reddeloos gevangen mensenkind met geweld bevrijdt uit de invloed van deze machten. De mens is niet het onderwerp maar het *voorwerp* van deze strijd tussen goed en kwaad, tussen God en de duivel. Hij is niet degene die de bevrijdingsoorlog voert. Hij is degene die bevrijd wordt. Ook dat zien we daarin terug, dat je de **doop** als teken van de heerschappij van God over je leven niet *neemt*, maar **dat** je nieuwe heer je dit teken geeft, zoals de nieuwe eigenaar een dier dat hij gekocht heeft, zijn brandmerk opdruckt.

Het geloof is dus naar zijn aard niet het werk, de daad van de gelovende mens, maar een dankbare erkenning van het werk, de daad van de genadig verlossende God. Bewust christen worden is dus niet de stap die ik in de richting van Christus doe, maar de stap die Christus in mijn richting doet. Geloven betekent niet dat ik mezelf verander, maar dankbaar erkennen dat er iets veranderd is, ja dat **Hij** voor mij alles veranderd heeft.

Welke doop deze stand van zaken het duidelijkst uitbeeldt, kan nu nauwelijks nog aan twijfel onderhevig zijn. De volwassendoop, oftewel de 'geloofsdoop', houdt uiteraard zijn plaats in het zendingswerk, in het geval van volwassenen die niet gedoopt zijn. Maar in de christelijke gemeente is de doop van de kinderen van gelovige ouders de helderste uitbeelding van de voorrang van Gods genade op het geloof, op de beslissing en de belijdenis van mensen. Als de geldigheid van de doop wordt betwist omdat er geen geloof aan vooraf is gegaan, wordt het

geloof onvermijdelijk verbasterd tot een menselijke prestatie en wordt de verlossing op de activiteit van de mens gebouwd (vgl. wat hoven over de Galaten is geschreven). Als de kinderdoop echter zonder enig herkenbaar verband met de geloofsgemeenschap bediend wordt – wat helaas vrijwel overal in de volkskerken van vandaag gangbaar is –, dan is de doop geen duidelijk teken meer van Gods handelen in en voor de mens in Jezus Christus. Dan is de doop geen verheldering meer van de zaak waar het om gaat, maar een verduistering.

Conclusie

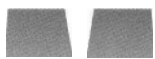
De opvatting, dat uitsluitend de 'geloofsdoop' de bijbelse doop is, is duidelijk zo niet vol te houden. Niet de kinderdoop als zodanig moet veroordeeld worden, maar het dopen van kinderen van ongelovige ouders, een doop waarmee het kind niet wordt ingelijfd in de gemeente, een doop waar geen behoorlijke vorm van onderricht aan gekoppeld is.

De 'geloofsdoop' houdt haar rechtmatige plaats in missionaire omstandigheden (en daar komen ook wij langzamerhand steeds meer in terecht). Ook deze doop is als zodanig niet te veroordelen. Maar als de geldigheid van de doop afliankelijk wordt gemaakt van het voorafgaande geloof van de dopeling, als de geloofsdoop de voorkeur krijgt boven de kinderdoop, is er sprake van verabsolutering van de geloofsdoop en die is wel te veroordelen. De doop is een werk van God *aan* de mens, zoals Golgota en Pasen zijn werk voor de mens is. Wie gelooft, *ontvangt* de doop en daarmee het werk van Christus voor hem. Wie gelooft bewerkstelligt de doop niet zelf, net zo min als hij de zoendood

van Christus en zijn opstanding bewerkstelligt.

Niet ons geloof redt ons, maar Christus redt ons door doop en geloof. Zo blijft de doop van kinderen van gelovige ouders in de christelijke gemeente de meest passende vorm. En als ongelovige gemeenteleden en randkerkelijken hun baby's willen laten dopen, is het antwoord niet die kinderen dan maar te dopen. Nee, dan zul je in toemende mate moeten aandringen op uitstel van de doop en volwassendoop na voorafgaand onderwijs.

Johannes Frey is predikant van de Evangelisch Lutherische Kirchengemeinde te Bremervörde(-Bevern) in Duitsland en maakt deel uit van de Bekenntnisbewegung »Kein anderes Evangelium«; e-mail: JohannesTAFrey@compuserve.de.

meegelezen

Wegenwachtgod?

In Centraal Weekblad van 21 juni schreefs Pieter Boomsma:

Heb je wel eens zo'n gevoel dat je het ook nooit goed kunt doen? Meestal zit op een dag dat je je zo voelt ook van alles en nog wat tegen. Als het kon zou je niemand willen zien en horen en wegkruipen op een lekkere plek. Niemand, die je het gevoel geeft dat je er mag zijn. Niemand, die je laat weten dat jij en wat je doet de moeite waard is.

Zou God zich wel eens zo voelen?

Wie waardeert zijn werk? Wie waardeert het dat Hij er is? Hoe vaak is het niet zo, dat wij mensen best dankbaar zijn en nog een lofzang, een praiselied, zingen ook, zolang er niets aan de hand is?

Maar zodra de wind tegen zit en er dingen gebeuren die pijn doen, is God nergens meer. Ik bedoel niet te zeggen, dat Hij er niet meer hij is, maar dat wij Hem niet meer zien zitten. Hij 'heeft zijn werk niet goed gedaan'. Want als Hij het wel goed doet, is het leven voor ons toch zeker leuk? Dan gebeuren er geen dingen die echt pijn doen en echt vervelend zijn.

Als er weinig of niets aan de hand is, zullen niet veel gelovige mensen God van alles kwalijk nemen.

We zijn 'braafgelovig' en respecteren God en zijn gebod. We vloeken niet en doen geen al te foute dingen. God kan wel tevreden zijn over ons. Als tegenprestatie moet Hij goed voor ons zorgen.

Maar als Hij dat niet doet, worden we opstandig en boos. Misschien zelfs, dat het voor ons niet meer hoeft.

Zo'n God heb ik ooit eens een 'wegenwachtgod' genoemd. Het is een geruststellend idee dat Hij er is, ook al zien we Hem niet. En wanneer we pech krijgen, vinden we dat we er op moeten kunnen rekenen dat Hij snel verschijnt en het probleem oplost, zodat wij verder kunnen. Iemand omschreef die manier van denken over God als 'God als instrument'.

Dat wil zeggen, dat hij gaat om een 'god' die wij kunnen gebruiken. Niet alleen voor ons eigen doel en bestwil. Ook voor heel respectabele zaken als vrede en gezondheid of iemands bekering. Als wij daarom vragen, moet Hij draaien.

Het is die manier van kijken naar elkaar, waardoor je elkaar het idee kunt geven: jij doet ook nooit iets goed. Als we zo naar God kijken, is dat dan eerlijk? Lns van de vraag of wij van God kunnen vragen en mogen verwachten dat Hij altijd maar van alles en nog wat voor ons regelt en oplost. Het is de vraag of dat 'zijn werk is'; of Hij dat ooit heeft beloofd.

Zou jij het prettig vinden wanneer je alleen gewaardeerd werd omdat je bijvoorbeeld je werk zo goed doet? Of omdat je altijd je huiswerk af hebt? Of omdat je zo goed kunt afwassen? Het gaat toch allereerst en vooral om wie je bent? Je voelt je goed, wanneer de mensen van wie jij houdt, jou waarderen om wie je bent en niet om wat je (allemaal) doet. Dat gebeurde vroeger met slaven, maar die tijd hebben we gehad.

Van God mogen wij houden en kunnen wij houden, om wie Hij is. Dat doen we niet om wat Hij doet voor ons, hoe belangrijk dat ook is. Je hebt er trouwens lang niet altijd zicht op wat en hoe Hij bezig is. Je houdt van Hem om wie Hij is. Je gaat met Hem om, niet om wat van Hem gedaan te krijgen, maar omdat je van Hem houdt. En wie liefheeft, geeft niet snel het gevoel dat de ander/Ander weinig of niets voorstel, of het 'ook' nooit goed doet'.

De vreemdeling in de wetten van Mozes (4)

Na de bescherming door de wet komt nu de claim **van** de wet ter sprake. Waaraan moesten de vreemdelingen in Israël zich volgens de wetten van Mozes houden? In deze studies proberen wij een beeld te vormen van die tijd. In ons achterhoofd de vraag: kan dat toegepast worden in de situatie van ons? Die conclusie volgt in het laatste artikel.

Het vierde gebod is gegeven bij de Sinaï, tussen Egypte en Kanaän. Het **volk** kwam uit Egypte en Egypte is als volksgeheel een anti-beeld: zó mag Israël nooit worden. Maar ook Kanaän in de toekomst is anti-beeld. Israël mag niet doen zoals de volken die zij gaan verdrijven¹. God werkt aan een eigen stijl, die het totale volksleven zal bepalen.

Sabbat onderhouden

Uit Egypte waren vreemdelingen meegetrokken. In Kanaän zullen zij er zeker ook zijn². Dan wordt van hen verwacht dat zij de sabbat ook onderhouden. Op die dag mag niemand werken. Dat strekt zich uit tot iemands familie en personeel. Ook de dieren moeten rusten. Maar ook 'de vreemdelingen die in **uw** steden woont'. Van de Israëliet en zijn familie mag je innerlijke instemming verwachten met dit gebod. Het is immers de **HERE**, de Bevrijder, die je eert en vreest en dus ook gehoorzaamt. We lezen niet, dat van de vreemdeling die innerlijke overtuiging wordt gevraagd. Toch wordt ook hij geacht de sabbat te onderhouden.

Let op het verschil met het

Pascha. Dat is in de regel gesloten voor de vreemdeling. Hij mag het niet vieren. Hij hoeft het ook niet te vieren. Maar als hij het wil, kan het op voorwaarde van besnijdenis. De sabbat moet de vreemdeling echter onderhouden, ongeacht zijn houding ten opzichte van Israël's God. Dat zal te maken hebben met het publieke karakter van deze instelling. Het maatschappelijke leven werd erdoor gekenmerkt. Wonen in Israël betekende aanpassen aan deze religieuze cultuur.

Sanctie

In Numeri 15 lezen wij over iemand die de sabbat schendt'. Daarop volgt de doodstraf. Gezien de plaats van deze passage, lijkt het als voorbeeld gebruikt te zijn bij de wetsbepaling over opzettelijk zondigen. Kort ervoor wordt vermeld dat iemand, die 'met voorbedachten rade' zondigt, uitgeroeid moest worden! Deze bepaling gold geboren Israëliet en vreemdeling: "hetzij de geboren Israëliet, hetzij de vreemdeling". Daarom kunnen wij veilig aannemen, dat dezelfde strafmaat ook toegepast kon worden op een vreemdeling die de sabbat schenden zou. Het valt op dat bij de onopzettelijke zonden ook rekening wordt gehouden met de vreemdeling. Blijkbaar is het mogelijk dat hij berouw kent en vergeving door verzoening zoekt'. Opnieuw blijkt het zeer wel mogelijk dat de vreemdeling innerlijk de **HERE** aanvaardt. Maar standaard is het niet en het is ook geen expliciete voorwaarde.

Offers

Net als de sabbat was de Grote Verzoendag een dag met publieke invloed. Iedereen moest zich van werk onthouden en vasten. Deze bepaling is ook van toepassing op de vreemdeling. Vasten en niet werken doe je niet privé. Datzelfde betreft ook het brengen van bepaalde offers. Als een vreemdeling aan bepaalde offergebruiken wil meedoen, kan hij geen uitzonderingspositie claimen. In Leviticus 17 wordt een eerder gegeven gebod uitgewerkt³: je mag alleen offeren aan de **HERE** en ook alleen op de plaats die Hij daarvoor aanwijst. Wie eigenwijs is en meent, dat de offergave ook goed is als het op een andere manier gebracht is, vergist zich. De sanctie is uitroeiing: "Ieder van het huis Israël's of van de vreemdelingen die in uw midden vertoeven, die een brandoffer of slachtoffer offert, maar dat niet naar de ingang van de tent van de samenkomst brengt om het de **HERE** te bereiden, zal uit zijn volksgenoten uitgeroeid worden"! De Vonk geeft als commentaar aangaande de vreemdeling in dezen: "Hoe licht kon zo iemand met goede bedoelingen iets van het heidendom mengen in de dienst aan Jahweh en de een of andere Israëliet op die verkeerde weg meenemen". De vreemdeling mocht hij het offeren ook geen mindere standaard hanteren als de geboren Israëliet. Ook hij moet een **gaaf** dier aanbieden: "Ook uil de hand van de vreemdeling zult gij niets van dat alles uw God als spijs offeren, want zij zijn geschonden, er is een gebrek aan; het zal u niet welgevallig

doen zijn". In Leviticus 22,25 wordt **niet** het gebruikelijke woord *geer* gebruikt (zoals in vers 18), maar *nochrie* (*ben nechoor*). We hebben gezien, dat de *nochrie* (vaak vertaald als 'huitenlander') op iets grotere afstand tot het volksleven stond dan de *geer*. Toch wordt ook mogelijk geacht dat hij offers wil brengen. Zowel de *geer* als de *nochrie* mogen het zich dan ten opzichte van de HERE niet gemakkelijker maken dan de geboren Israëliet. "Men zou gemakkelijk kunnen denken, dat de offervoorschriften voor zulk een buitenlander, die niet als de *geer* gastvriendschap geniet, niet zo streng waren, wat het brengen van een offer aan Jahwe betreft", aldus Gispén in de Korte Verklaring¹⁰.

Voorschriften

Hierhoven kwam het Pascha al even ter sprake, wat betreft het verschil met de sabbat. Maar de wet van Mozes bepaalt ook, dat de vreemdeling, die het Pascha vieren wil, zich dan ook aan dezelfde voorschriften moet houden als de geboren Israëliet: "Wanneer bij u een vreemdeling vertoeft, die de HERE het Pascha wil vieren, dan moet hij het vieren naar de inzetting van het Pascha en de verordeningen, die daarop betrekking hebben. Enerlei inzetting zal voor u gelden, **zowel** voor de vreemdeling als voor de in het land geborene"¹¹.

Reinheid

De dood heeft ook altijd een publieke invloed. De omgang met het dode lichaam, de rituelen rond de begrafenis, het is geen privé kwestie in het oude Israël. Vandaar dat ook de wat duistere regelingen aangaande liet reinigingswater van toepassing worden verklaard op de vreemdeling: "Dit zal gelden als een altoosduurende inzetting voor

de Israëlieten en voor de vreemdeling die onder u vertoeft"¹².

Naam

De vreemdeling moet zich houden aan de huwelijkswetten – ook een publieke instelling". Het is verboden kinderooffers te brengen aan Moloch, op straffe van de dood. De vreemdeling valt expliciet onder deze bepaling¹⁴. De vreemdeling wordt ook gestraft als hij de naam van God lastert. In Leviticus 24 lezen wij over een zoon van een Israëlitische vrouw en een Egyptische man. Hij komt in **botsing** met een andere Israëlitische man en tijdens de ruzie lastert hij de Naam. Op het lasteren van Gods naam slaat de doodstraf en na het raadplegen van de HERE blijkt die ook van toepassing op de vreemdeling: "zowel een vreemdeling als een geboren Israëliet zal, wanneer hij de Naam lastert, ter dood gebracht worden"¹⁵. En even later klinkt het: "Enerlei recht zult gij hebben; de vreemdeling zij gelijk de geboren Israëliet, want Ik ben de HERE"¹⁶. Deze motivatie valt op: het gaat om de persoon van God. Hij heeft een bepaald karakter. Onder andere het onpartijdig zijn. Daarbij past dat Hij meer dan eens de zwakke partijen naar voren schuift als onderwerp voor de aandacht, zonder hen direct positief te discrimineren. Hij is werkelijk onpartijdig: wie schuldig is, ongeacht achtergrond of status, moet veroordeeld worden, wie onschuldig is vrijgesproken.

Conclusie

De conclusie uit dit alles is, dat de vreemdeling (en in zekere mate ook de buitenlander) onderworpen waren aan de wetten van God. Omdat de wetten van Mozes ook sterk invloed hadden op het publieke leven en er geen neutraal publiek domein bestond in Tsracel zien wij dat de

wet in verschillende bepalingen van de vreemdeling verlangt zich aan te passen aan de religieuze bepaalde werkelijkheid in Tsracel.

En Mozes gebod Israël elke zeven jaar de wetten geheel voor te lezen: "Roep het volk te samen, mannen, vrouwen en kinderen, ook **de vreemdeling die in uw steden woont**, opdat zij ernaar horen en de HERE uw God leren vrezen en al de woorden dezer wet naarstig onderhouden, en opdat hun kinderen die er niet van weten, het horen en de HERE uw God leren vrezen, - al de tijd dat gij leeft in het land dat gij na het overtrekken van de Jordaan in bezit zult nemen"¹⁷.

Ds. A.S. van der Lugt is predikant van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Stad

zie bijvoorbeeld Leviticus 18,1-5

2. zie bij eerste artikel in deze serie Vaste gasten

3. Numeri 15,32-36

4. Numeri 15,22-31 Met gaat daarin, aansluitend bij 15,1-21 vooral over de offers die gebracht moeten worden ingeval van onopzettelijke zonden. Eerst worden de zonden van het collectief **besproken** (22-26), daarna die van het individu (27-29). Vers 30-31 **regelt de situatie van** zonde **'mei** voorbedachten **rade'**. Numeri 15,28

zie hierover ook het slot van het tweede deel uit deze serie Dicht bij het hart

7. zie in het Bondsboek Exodus 22,20
8. Leviticus 17,8-9

9. C.Vonk, *Hei boek Leviticus*, p.511 (serie De Voorzeide Leer 1h)
Dr.W.H.Gispén, *Het boek Leviticus*, Kampen 1950, p.317 (serie Commentaar op het Oude Testament)

11. Numeri 9,14

12. Numeri 19,10

13. Leviticus 18,26

14. Leviticus 21,32; vergelijk 18,21

15. Leviticus 24,16

16. Leviticus 24,22

17. Deuteronomium 31,12-13

NOORD-ZUID WORDT ZUID-NOORD

Gerard Markerink

interview

Jezus kan mensen veranderen. Als mensen veranderen, veranderen generaties. Als generaties veranderen, veranderen hele volken. Taal, gewoonten en tradities zullen veranderen, Maar de naam van Jezus zal nooit veranderen. Die Jezus veranderde Cornelius, zijn familieleden, zijn vrienden.

Aan het woord is ds. Daniel Kithongo uit Kenia. Hij sprak met deze mobiliserende woorden de synode van Zuidhorn toe. Dank zij de synode heb ik de afgelopen maanden contacten gekregen met kerken uit het buitenland. Wij in Nederland komen voort uit een traditie van geven. Tussen onze oren zit gebrand; wij moeten kerken in het buitenland helpen. Tijden veranderen. De geestelijke vernieuwing komt uit het buitenland. Kerken uit het buitenland gaan ons helpen. Noord-Zuid-hulp wordt Zuid-Noord. Wij hebben de theologie; zij de spiritualiteit. Zo zal ds. Kithongo twee van zijn jongere predikant-kerkstichters naar Nederland sturen om de jonge mensen op Bereidheidscongres 2002' te inspireren met visie op roeping door Christus en het invullen van die roeping.

Zusterkerkrelaties

De Gereformeerde Kerken hebben zusterkerkrelaties met ruim 60 kerken over de hele wereld. In Kenia zijn twee kerkverbanden waar wij een zusterrelatie mee hebben. Ds. Daniel Kithongo is voorzitter van de AEPC (Africa Evangelical Presbyterian

Church). Hij doet zijn verhaal over visie op kerkplanting.

Ds. Kithongo en zijn kerken

Ds. Kithongo: In 1979 verliet ik de bijhelschool. Ik had later meer behoefte aan verdieping en ging weer in opleiding. In 1993 studeerde ik af aan de Grace Bible College in Nairobi en in 1996 studeerde ik aan de universiteit af op gereformeerde theologie en kerkplanting. Ik ben getrouwd en heb 4 kinderen van 24, 22, 19 en 14 jaar oud. Mijn tweede zoon, die van 22 jaar heet Josia en is momenteel predikant.

Onze kerk komt voort uit zendingswerk van de Amerikaanse PCA (Presbyterian Church of America). Dat was in 1948. In 1952 werd de APC (African Presbyterian Church) gesticht. In 1962 ontstond een splitsing, waarbij 3 predikanten en 3 kerken verder gingen als AEPC. Nu lelt ons kerkverband 56 kerken, 21 predikanten en 10 kerkelijk werkers.

Visie op kerkplanting

De route voor evangelisatie en verbreiding van kerken is:

1. Bereiken van belangrijke steden en daar kerken stichten
2. Deze kerken zullen op hun beurt dorpen bereiken
3. Via de dorpen is het mogelijk de onbereikte mensen op het platteland te bereiken.

De filosofie die hierachter zit is de volgende: Jonge mensen uit de dorpen trekken naar de steden. Daar kunnen ze werk vinden. Omdat het evangelisatiewerk in de stad plaatsvindt komen deze jonge mensen tot geloof. Periodiek gaan zij naar de ouders en andere familie op bezoek op het platteland en brengen als nieuwgelovigen hun verwanten tot geloof. Hoewel mensen in de stad tot Jezus Christus brengen taai werk is, is de strategie om hij de stad te beginnen wel effectief. Zonder de stad bereiken wij het traditionele platteland niet. (Het lijkt Nederland wel, opm GM)

Doelen voor kerkplanting

De Algemene Vergadering van AEPC heeft de volgende doelen voor kerkplanting vastgesteld:

1. Kerkplanting Nairobi
Er zijn nu 5 kerken, binnen 5 jaar moeten er 5 kerken bijkomen.
2. Platteland
In 5 jaar 10 kerken vestigen.

Uitvoering van kerkplanting

Onze visie op kerkplanting ziet er als volgt uit. Als wij een plek hebben uitgekozen werken wij steeds via de volgende lijn:

1. Advertensen, publiciteit
2. Promotietour

Dit duurt een week. Alles stellen wij dan in het werk om aandacht te trekken. Alles gebeurt op straat, zodat het publiek er niet om heen kan. De promotour loopt uit op een kerkdienst op de zondag.

3. Beking
Mensen komen tot beking
4. Training
Bekeerde mensen ontvangen onderwijs uit de korte catechismus en worden gedoopt.
5. Lid worden
Nieuwe leden kunnen op hun beurt evangelist worden. Vrouwen als evangelist zijn **belangrijk** omdat zij overdag de vrouwen thuis kunnen bezoeken als de mannen aan het werk zijn.
- a. Uitgaan
Nieuwe gelovigen stimuleren wij er op uit te trekken en huis aan huis het evangelie door te geven.

De promotietour

Er wordt een plek uitgekozen, waar een kerk te stichten is. Een hoofdkerk wordt aangewezen om alles te organiseren. Het eerste wat nodig is zijn leidersplaners. Die hebben op hun beurt weer mensen uit bestaande kerken nodig, die in een ander deel van de stad gaan helpen. De voortrekkers, 4 tot 6 mensen. maken veel tijd vrij voor gebed. Een bepaalde week wordt uitgekozen om de promotietour te houden. Allerlei hulpmiddelen zetten wij in. Vooral films. De financiën om al dit soort dingen te doen zijn beperkt. Toch kunnen de bij AEPC aangesloten kerken zichzelf bedruipen. Dus selfsupporting. Een zelfstandig kerk bepaalt zelf of hij AEPC steunt of niet.

Herkomst nieuwe gelovigen

De mensen die bereikt worden door AEPC komen voort uit de volgende groepen:

- Pinkstergroepen
De charismatische beweging in Kenia maakt veel bekeeringen, maar daar blijft het bij. Groeien als christen kunnen mensen binnen AEPC
- RK
Veel RK gelovigen begrijpen niet wat eeuwig leven en redding is.
- Heidenen
Er komen **nog** veel heidenen **voor** in Kenia. Mensen die nog nooit met een van de grote godsdiensten islam of christendom in aanraking zijn gekomen. Deze groepen mensen komen massaal tot geloof binnen één van die wereldgodsdiensten.

De lessen van Cornelius

Ds. Kithongo trekt een parallel tussen bekingen in de tijd van Petrus en Paulus en bekingen nu. De beking van een persoon leidt tot verandering van zijn relaties. Dat leidt dan weer tot verandering van de gemeenschap. Naar aanleiding van de beking van Cornelius en de gevolgen daarvan stelt ds. Kithongo (Hand. 10):

- A. Een veranderende en groeiende kerk:
 - Zal blijven bij het onderwijs en de Heilige Schriften.
 - Zal bereid zijn uit te gaan en zal de boodschap van Christus delen.
 - Blokkades gaan weg, gedragsregels verschuiven allemaal om het Evangelie met kracht uit te laten gaan. Petrus zag duidelijk in -via het visioen van het laken met de reine en onreine dieren- dat God niet de één voortrekt boven de ander. Elk volk moet hem vrezen en doen wat recht is in Gods ogen.

- Een veranderende en groeiende kerk is het resultaat van bediening door de Heilige Geest.

B. Voor ieder:

- Dan is het goede nieuws vrij beschikbaar voor ieder (Hand. 10:43).
- Ieder die gelooft in de naam van Jezus ontvangt vergeving van zonden (Hand. 4:12).
- Redding is te vinden in niemand anders; er is geen andere naam onder de hemel gegeven door wie wij kunnen behouden worden.

Wij hebben geweldige mensen in deze wereld, maar geen van hen kan de ziel van een mens redden, uitgezonderd het Lam van God, Jezus van Nazareth. door God aangewezen als rechter van de levenden en de doden. Hij is in staat ons te redden en ons vrij te maken.

Ds. Kithongo vervolgt: Het is mijn ootmoedig gebed om de veranderende en groeiende kerk van Europa en Afrika in gezamenlijkheid te zien verspreiden het Goede Nieuws van onze Heer Jezus Christus op krachtige manier.

Ds. Kithongo is ervan overtuigd dat de Afrikaanse kerken Nederland heel goed kunnen helpen aan geestelijke vernieuwing.

Gerard Markerink is diaken M Maastricht, kaderlid van GemeenteNproject en afgevaardigde van de Generale Synode Zuidhorn. Hij is te bereiken via g.markerink@GemeenteNproject.nl of 043-36 30 120.

¹ Bereidheidscongres 2002 in De Bron te Dalfsen op 13/14 sept. Het theema was "Hier ben ik... om U te dienen Heer". Aanmeldingen via www.GemeenteNproject.nl of m.kreling@GemeenteNproject.nl of info via tel. 043-36 30 120.

ERVARING GEEFT GEEN VASTE GROND

De antropoloog Peter *Versteeg* schreef een proefschrift over de godservaring in de charismatische *Vennedyardgemeente* in Utrecht. Ds *Barend Wallet* besprak het in het *Centraal Weekblad* van 17 mei.

'Als ik de beschrijving van Versteeg op me laat werken, lijkt men in Vineyard gekomen te zijn tot een nieuwe vorm van christelijk geloven. Zonder zich al teveel gelegen te laten liggen aan kerk en theologie heeft men een informele stijl ontwikkeld in geloofsbeleving, vormgeving en leiderschap. De bijeenkomsten zijn laagdrempelig. Traditionele patronen verhinderen mensen

tot een werkelijke ontmoeting met God te komen. God is er en je mag zijn liefdevolle aanwezigheid ervaren. Daar staat niets tussen en niets hoeft een mens ervan te weerhouden Hem onmiddellijk te ervaren. Deze openheid en houding van aanbidding geeft een spontane omgang met elkaar en open houding tegenover nieuwkomers. Het accent op de persoonlijke beleving maakt mensen bewust van wat ze geloven en motiveert tot inzet.

Gerechtigheid

Persoonlijk ben ik er nog niet van overtuigd dat deze concentratie op de ervaring louter winst

is. De ervaring mag niet onder de tafel gewerkt worden, maar het kan met ervaring gauw vele kanten op. Soms kun je er zelfs geen enkele kant mee op en zit je ermee aan de grond. Dan is het goed te weten dat er staat het heil is geschied en vaststaat. Met alle nadruk op de ervaring is het dan ook niet toevallig dat we weinig horen over de verkondiging van het Koninkrijk van God en de sociale implicaties daarvan. Gerechtigheid en vrede zijn toch niet beperkt tot het hart maar wereldwijd? Er zou in de kerken meer aandacht mogen zijn voor de ervaring maar in Vineyard wat meer voor theologische bezinning.

SEMINAR INSPIRING PEOPLE

Twee predikanten van de AEPC uit Kenia zullen op drie plaatsen in Nederland seminars verzorgen. Het zijn ds. Stephen M. Kiura en ds. Joseph M. Mutemi. Hun bijzondere taak is kerkplanting en kerkgroei. Het middagprogramma is uitgelijnd voor mannen en vrouwen in de kerk die voortrekker zijn of willen worden. Het avondprogramma is afgestemd op vrijwilligers die zich willen laten gebruiken door God. Beide seminars dragen een aanvreurend en stimulerend karakter. De agenda:

14 uur	Elements of inspired preaching	19.30	Inspired by Jesus Christ
16 uur	Strategies for churchplanting & churchgrowth	20.00	Jesus Christ is calling you
18 uur	Maaltijd	21.00	How to implement your calling
		22.00	Einde

Datum en locatie:

17 sept Rotterdam, Engelstalig
18 sept Apeldoorn, Nederlandstalig
19 sept Assen, Engelstalig
Afrikaanse maaltijd
f 20 voor één dagdeel zonder maaltijd

Aanmelding:

www.inspiringpeople.nl

Andere info: Gerard Markerink g.markerink@filternet.nl of 043-36 30 120

Aanbeveling:

Deputaten Betrekkings met Buitenlandse Kerken van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) beveelt dit seminar van harte aan. Deputaat ds. T. de Roer uit Amersfoort: "AEPC kerk is een nieuwe zusterkerk van wie wij uit het oogpunt van evangelisatie en gemeente-zijn juist heel veel kunnen leren. In deze relatie is duidelijk sprake van wederzijdse versterking".

DE GEZANGENKRITIEK HERHAALT ZICH (I)

J. Smelik

kerk en liturgie

Men kan redetwisten of de uitdrukking 'de geschiedenis herhaalt zich' juist is. In ieder geval geldt hij tot op zekere hoogte wel voor de kritische reacties die in de kerken loskomen bij de uitbreiding van een gezangbundel. Dat blijkt wanneer we de huidige reacties vergelijken met de reacties op de uitbreiding in 1933. Er zijn frappante overeenkomsten en kennisname daarvan kun zinvol zijn bij het taxeren en beoordelen van de hedendaagse kritiek.

Om elk misverstand te voorkomen zij opgemerkt dat de schrijver van deze artikelen *niet* in het deputaatschap Kerkmuziek zit en hij hier dus niet builen de officiële kanalen om de 'belangen' van die deputaten zit te verdedigen.

De gezangenuitbreiding in 1933 was het einde van een proces dat met name sinds 1911 steeds krachtiger heenleidde naar het besluit van de Middelburgse synode om het aantal gezangen uil te breiden van 12 naar 29. Belangrijk in de aanloop naar de nieuwe gezangbundel was onder meer de *Proeve van Uitbreiding*, een bundel met 51 liederen die in 1920 tevergeefs aan de Generale Synode van Leeuwarden was aangeboden om vrij te geven voor liturgisch gebruik. Essentieel was ook het rapport van deputaten Liturgie uit 1930. Daarin werd het vraagstuk van het 'vrije lied' (d.w.z. liederen die geen berijming zijn van een bepaald Schriftgedeelte) theologisch, historisch en oecumenisch doorgelicht. Hoewel het rapport

niet door de synode werd overgenomen, heeft het wel in belangrijke mate bijgedragen tot de overtuiging dat het 'vrije lied' een legitieme plaats mocht hebben in de gereformeerde liturgie. Principiële bezwaren tegen uitbreiding van de gezangenbundel an sich, worden vandaag de dag nauwelijks meer geuit. Oppositie tegen welke vermeerdering van het aantal gezangen dan ook, wordt niet meer gehoord. (Hooguit dat er bezwaren bestaan tegen de *aantallen* van gezangen die worden aangebonden.) De geschiedenis herhaalt zich wat dit betreft niet. Er bestaat nok zoiets als progressie. Maar zoals in de aanhef van dit artikel al gezegd is, wanneer we de gezangengeschiedenis uit het begin van de vorige eeuw vergelijken met de huidige, kunnen ook intrigerende overeenkomsten aangewezen worden. Zowel in de aanloop naar de uitbreiding als ook in de nasleep daarvan, is rond 1933 veel kritiek gespuid die we vandaag de dag ook tegen gezangen horen inbrengen. Opvallend en curieus daarbij is

dat het toen ook kritiek betrof op liederen die nu in de gezangbundel van het *Gereformeerd Kerckboek* staan en die bij ons niet (meer) ter discussie staan.

Evenals heden ten dage bestonden er zo'n zeventig a tachtig jaar geleden zeer uiteenlopende bezwaren tegen de gezangen die voor opname in de gezangbundel werden voorgesteld of die voor liturgisch gebruik vrijgegeven waren. Tegenstanders van de uitbreiding lieten op verschillende manieren van zich horen. Er werden brochures geschreven waarin naar het oordeel van prof.dr. K. Schilder doorgaans onvolledige en daardoor verkeerde informatie gegeven werd over de gezangenmaterie. Hij typeerde dit soort voorlichting dan ook als "hopeloos gestumper, dat de kerken steeds verder in het moeras brengt." Opmerkelijk was destijds een handtekeningactie in de klassis Breukelen die enig stof deed opwaaien. Nadat de Middelburgse synode de nieuwe gezangbundel had vastgesteld en vrijgegeven, stelden tegenstanders van de nieuwe gezangen een bezwaarschrift op. Via advertenties in kerkelijke bladen riepen zij het kerkvolk op tot het mede ondertekenen van dit bezwaarschrift. Daartoe werden handtekeninglijsten verspreid. In de 'Persschouw' (de voorloper van de huidige rubriek 'Meegelezen') van *De Reformatie* haalde Schilder een artikel van de Utrechtse predikant H.J. Westerink aan waarin deze actie scherp werd veroordeeld als een "wereld-

sche" agitatie tegen "wettelijke kerkelijke besluiten".² K. Schilder sloot zich van hinc aan bij de kritiek van Westerink: "Zulke handtekeningen-in-massa rieken mij teveel naar de 'veronderstelde wedergehoorte' als grond voor hun indruk-willen-maken." De overeenkomst tussen deze actie uit 1935 en de huidige oproep van gezangencritici om via adhesiebetuigingen het synodebeleid proberen om te buigen, is treffend. Het gebeurt momenteel wel met moderne communicatiemethoden. Niet langer wordt gebruikt gemaakt van handtekeningenlijsten, maar wel van kant-en-klare bezwaarschriften (adhesiebetuigingen) die men uit tijdschriften kan kopiëren of van internet kan downloaden. Of het nu handtekeningenacties in de jaren dertig betreft of gekopieerde en gedownloade adhesiebetuigingen vandaag, mijns inziens blijft de veroordeling van Westerink en Schilder actueel. In de kerken en op synoden, die zich gereformeerd noemen, gaat het immers niet om democratische aantallen, maar om de kracht van schriftuurlijke en confessionele argumenten.

Achtergrond van gezangen

In de huidige gezangendiscussie is een centrale vraag in hoeverre liederen de geloofsovertuiging van dichters en samenstellers van liedbundels betrokken moeten worden bij de beoordeling van gezangen.

Dat er gezangen uit het *Liedboek voor de Kerken* (1973) vrijgegeven worden, is voor veel tegenstanders aanleiding om die liederen te beoordelen en te interpreteren vanuit het theologische klimaat dat heerste en heerst in kerkgenootschappen die het *Liedboek* ontwikkeld hebben en gebruiken. Hier stuiten we op een frappante overeenkomst met de jaren twintig

en dertig uit de vorige eeuw. Om die overeenkomst te begrijpen is het nodig in herinnering te roepen dat bij de Afscheiding in 1834 de hervormde bundel *Evangelische Gezangen* (1806) een belangrijke rol speelde. De afgescheidenen hadden tegen deze liedbundel vooral het bezwaar dat ze kerkrechtelijk **onwettig** was ontwikkeld en ingevoerd. De bundel was van bovenaf opgelegd en werd bovendien dwingend voorgeschreven door een kerkregering die zijn gezag ontleende aan het Algemeen Reglement van 1816 en niet aan de Dordtse Kerkorde.

Daar kwam nog een dogmatisch bezwaar bij: de bundel bevatte ongereformeerde liederen waarin idealen van het Verlichtingsgeloof onder woorden gebracht werden. Menig lied kenmerkte zich door een oppervlakkig geloofsoptimisme.

Dit alles betekende niet dat alle voormannen van de Afscheiding het eens waren met de kritiek van Hendrik de Cock, die de hele liedbundel veroordeelde als "Sirenische minneliederen" en "algemeen hoereliederen".

Integendeel, de meeste afgescheiden leiders hebben gesteld dat er ook goede liederen in de bundel stonden, en dat zij tegen het zingen daarvan geen principiële bezwaren hadden.

Gezien de rol die de bundel *Evangelische Gezangen* bij de Afscheiding gespeeld heeft, verbaast het niet dat hij het gereformeerde kerkvolk in het begin van de twintigste eeuw een aversie tegen deze bundel was blijven bestaan. (Dat de nieuwe gezangbundel in 1934, dus exact een eeuw na de Afscheiding, in druk verscheen, was daarbij voor gezangentegenstanders extra pijnlijk.) In het verlengde van de bundel uit 1806 had men ook argwaan tegen de hervormde *Vervolgbundel* uit 1866. De

afkeer van de hervormde liedbundels bleek nog volop aanwezig bij de totstandkoming van de *Eenige Gezangen* uit 1933.

Door critici van de gezangenuitbreiding werden de gebeurtenissen tijdens de Afscheiding gebruikt om te onderbouwen dat liet tot de gereformeerde identiteit behoorde om geen gezangen in te voeren. Maar dat probleem speelt tegenwoordig nauwelijks: het uitbreiden van de gezangbundel stuit heden ten dage slechts sporadisch op tegenstand. Voor onze huidige situatie is relevanter dat liederen uit de *Evangelische Gezangen* daarnaast vaak beoordeeld en geïnterpreteerd werden vanuit de *theologische context* waarbinnen de bundel was samengesteld. Deputaten stelden in 1933 voor om zes liederen uit de *Evangelische gezangen* in de toekomstige gezangbundel op te nemen. Een tegenstander, ds. S. Kamper uit Meerkerk, keerde zich in zijn brochure *De gezangen-kwestie, een contra-stem* tegen de liederen die gereformeerde deputaten voor hadden gesteld omdat ze niet waren 'geboren uit een Gereformeerde mentaliteit' en ze "de zielen kwaad [deden] door een onwaar en oppervlakkig optimisme". Liederens werden geïnterpreteerd en veroordeeld als producten van de Verlichtingstheologie, ook wanneer op grond van de liedtekst die herkomst niet (eenduidig) was aan te wijzen.

Zo maakte ds. Kamper bezwaar tegen het gezang 'Nooit kan 't geloof teveel verwachten' (*Geref. Kerkboek* gez. 37) dat uit de *Evangelische Gezangen* was overgenomen. Naar aanleiding van de versregels

*Voor hen, die 't heil des Heeren wachten
Zijn bergen vink en zeeën droog*

schreef hij: "Uil deze woorden, 't is met reden gezegd, spreekt 'een onwaar **optimisme**', dat eigenlijk een doorlopend gebrek aan de Evangelische gezangen is. Het arme zonclaars-leven wordt niet genoegzaam **weergegeven**.'"3

Als ander voorbeeld kan de kritiek van Kamper op het lied 'God, enkel licht' (*Geref. Kerkboek* gez. 17) genoemd worden. Rij de slotregel van dit lied uit de *Evangelische Gezangen* ("Dan zullen wij gereed en blij uit liefde t goede werken") stelde hij de retorische vraag of ons hier niet "de Evangelische gezangen-lucht" toewaait.

Dezelfde lucht snoof hij op in het lied 'Halleluja! eeuwig dank en eere' (*Geref. Kerkboek* gez. 41) dat eveneens in de hervormde bundel van 1806 stond. Zijn kritiek richtte zich tegen de versregels "voor Uw liefde **IJ** toegebracht" eti "Vader! sla ons steeds in liefde gade". Dit lied kwam volgens Kamper duidelijk uit "een tijd, waarin tiet **liefde** en nog eens **liefde** was, wat de klok sloeg, maar waarin niet verstaan werd de geduchte majesteit van Gods **heilig recht**". Naar zijn oordeel bracht dit lied geen verrijking: "Of zijn Psalm 138 en 150 niet **heel** wat rijker van inhoud?"

Met de laatste opmerking, waarin hij verwees naar de psalmen, zijn we een andere overeenkomst tussen tnen en RU op het spoor. Evenals het destijds gebeurde, wordt ook vandaag de dag de inhoudelijke rijkdom van de psalmen dikwijls in stelling gebracht om vermeende inhoudelijke armoede van bepaalde gezangen aan de kaak te stellen. Het gebeurt nu alleen bij andere gezangen dan rond 1930. Toen (veel) naai de psalmen verwezen om liederen af te keuren die nu in ons *Gereformeerd Kerkboek* staan en die we zonder problemen zingen. Een voorbeeld is het adventslied 'Hoe zal ik **IJ** ont-

vangen' (*Geref. Kerkboek* gez. 10). Bij de versregels

*'k Lag machteloos gebonden
Gij komt en maakt mij vrij;
Ik was bevlekt met zonden,
Gij komt en reinigt mij.*

vroeg ds. Kamper zich af: "Is zon Gods leiding met ontdekte zielen? Dan beluister ik in Psalm 130 toch een heel wat dieperen toon."<4

Samengevat zien we dat liederen uit de *Evangelische Gezangen* rond 1933 geïnterpreteerd werden vanuit de theologische achtergrond en context die bestonden bij de samenstelling en invoering van deze bundel. Met deze interpretatie van liederen wilden critici aantonen dat de 'nieuwe gezangen' niet in een gereformeerde kerkdienst gezongen mochten worden. Nu hebben tegenstanders van de gezangen zich met een dergelijke argumentatie niet alleen tegen liederen uit de *Evangelische Gezangen* verzet. Ook bij andere gezangen wezen zij op ongereformeerde ideeën van lieddichters. Zo schreef R. van Mazijk bijvoorbeeld in de *Kerkbode voor Zierikzee* van 8 april 1933: "In den laatsten tijd hebben de Geref. Kerken herhaaldelijk de Chiliastische denkbeelden te bestrijden. En zie, nu valt waarlijk bij het zoeken naar geschikte liederen de keuze op voortbrengselen van den man, die zijn Chiliastische meeningen niet onder stoelen of banken stak, maar ze voor en na in zijn lied bezongen heeft en wiens verwachting inzake Israëls aardsche toekomst in scitier al zijne liederen om den hoe gluurt." Van Mazijk heeft het hier over Isaac da Costa van wie deputaten in 1933 zeven liederen geselecteerd hadden en waarvan er uiteindelijk vijf in de 'bundel *Eenige gezangen* opgenomen

werden. Van Mazijk vond de chiliastische opvattingen van Da Costa, die in bijna al zijn liederen terug te vinden zouden zijn, reden genoeg om te protesteren tegen opname van liederen van Da Costa in een gereformeerde gezangbundel.

De Generale Synode van Middelburg heeft deze kritiek op de theologische herkomst en achtergrond van liederen niet gehonoreerd. De hoofdstroom binnen de Gereformeerde Kerken beoordeelde liederen op hun eigen merites, Ins van hun herkomst.

Een markant voorbeeld is bijvoorbeeld de mening van Schilder over het lied 'O hoofd, bedekt met wonden' dat destijds (al) vaak als 'rooms' en dus onbruikbaar bekritiseerd werd. Schilder betitelde dit lied als "zeer mooi", hoewel hij op een paar punten nok wel kritiek had. Maar hij wilde niet weten van het bezwaar dat dit lied vanwege een rooms-katholieke achtergrond en herkomst niet gezongen kon worden: "Men kan het [lied] 'roomsch' interpreteren, man kan het ook 'protestantsch' zien. Een volkslied wordt nu eenmaal altijd losgemaakt van de bedoeling van den dichter."<5 Hoewel achter de term 'volkslied' een hele visie schuilgaat t.a.v. het lied die vandaag verouderd is, heeft Schilder met die laatste 7in goed aangegeven hoe het werkt bij kerkliederen: 7e komen los van hun oorsprong en maker en gaan een zelfstandig leven leiden.

Het lied 'O hoofd, bedekt met wonden' is overigens een aardig voorbeeld van hoe verschillend de Gereformeerde Kerken in de loop van de twintigste eeuw sommige liederen getaxeerd hebben. Immers, de rooms-katholieke herkomst en het dito gebruik van dit lied was in 1833 algemeen bekend, evenals het feit dat dit

binnen de kerken voor sommigen de reden **was** om het gezang als 'ongereformeerd' te bestempelen. De Middelburgse synode oordeelde echter dat het lied desondanks binnen de context van een gereformeerde eredienst goed gebruikt kon worden. Op instigatie van deputaten 'Eenige Gezangen' kwam de Generale Synode van Rotterdam-Delfshaven (1964/1965) echter tot het oordeel dat het gezang 'onschriftuurlijk' was. Curieus daarbij was dat men een belangrijk deel dezelfde argumenten gebruikte die rond 1933 door tegenstanders van dit gezang al naar voren waren gebracht. In 1996 werd het lied door deputaten Kerkmuziek weer beoordeeld als 'bruikbaar voor de gereformeerde liturgie'. De uiteenlopende beoordelingen van dit lied hangen vooral samen met de vraag in hoeverre men de oorspronkelijke herkomst en de authentieke contextuele gebruik van het lied laat meewegen.

Er zijn nog: meer soorten bezwaren die vandaag de dag tegen Liedboek-fiederen in stelling worden gebracht en die aan het begin van de vorige eeuw ingebracht werden tegen andere gezangen. Daarover volgende week.

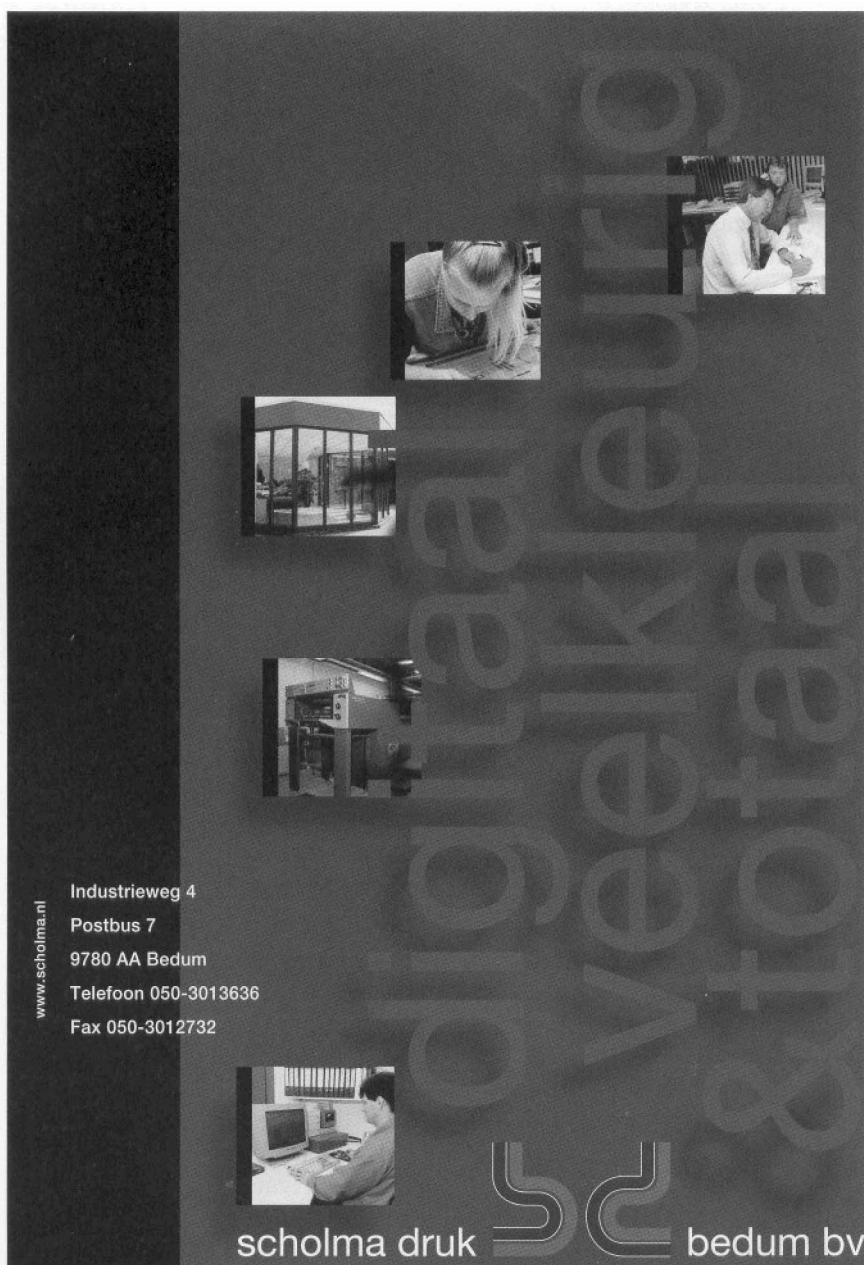
¹ *De Reformatie* 15 jrg. nr. 15 (11 januari 1935) pag. 127.

² *De Reformatie* (1 h jrg. nr. 29 - 17 april 1935) pag.

³ S. Kamper, *De gezangen-kwestie, een contra-stem*. Schiedam z.j. [± 1935] pag. 70.

⁴ Kamper, *Dr Gezangen-kwestie*, pag. 71.

⁵ *De Reformatie* 15 jrg. nr. 18 (1 februari 1935), pag. 148.

Industrieweg 4
Postbus 7
9780 AA Bedum
Telefoon 050-3013636
Fax 050-3012732

www.scholma.nl

scholma druk bedum bv

Dominee(s)

De gemeente van Oosterwolde biedt u (en uw gezin) een **ROYAAL VAKANTIEHUIS** aan dicht bij het drechts-friesche woud en het fochtelooverveen.

Als u gratis een langweekend weg wilt is dit een prachtige gelegenheid. Het enige wat wij van u vragen is: in dit weekend 2x voor te gaan in de erediensten van de gereformeerde kerk vrijgemaakt te Oosterwolde. Voor verdere informatie kunt u bellen met: Jan en Mies Meijer 0516 516666